

Tviehøj - en plyndret gravhøj med to jættestuekamre

AF TORBEN TRIER CHRISTIANSEN

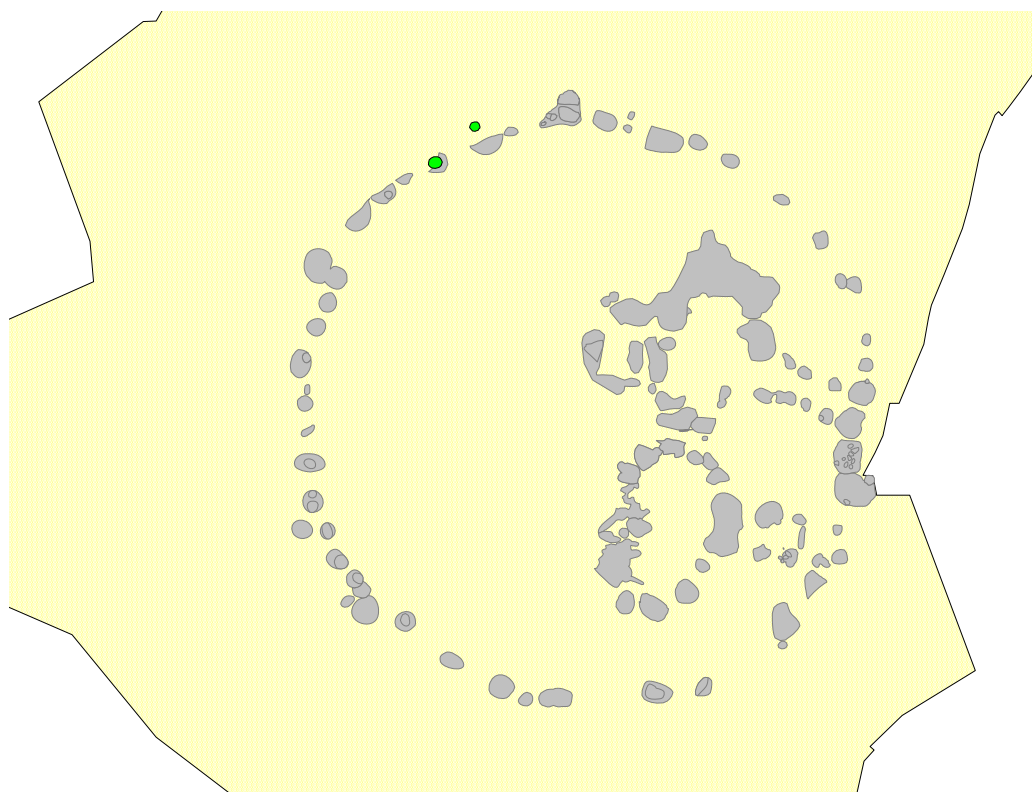
Da man i 2003 rejste en række nye elmaster til en ny højspændingsforbindelse tværs gennem Himmerland fra Mariager Fjord i syd og til Aalborg i nord, foranledigede dette adskillige mindre arkæologiske undersøgelser, hvor masternes fundamenter skulle anlægges.

Ved Dall løb forbindelsen op over vestsiden af den markante bakke, som her udgør Østerådalens østlige bred, og netop hvor en af masterne her skulle placeres, fandtes en overpløjet gravhøj. Imidlertid berørte selve mastefundamentet kun højens nordlige halvdel, hvorfor kun denne del blev undersøgt i første ombæring, og først i 2006 fik museet mulighed for at undersøge den resterende halvdel af højen, som lå i dyrket mark og således var truet af gradvis nedpløjning.

Højen og jættestuekamrene

Selvom højen i hvert fald siden halvtredserne har været sløjftet og derfor har ligget i dyrket mark, var denne under pløjelaget endnu bevaret i 80

Stensporene under højen.



centimeters højde og var således stadig synlig som en markant forhøjning på markfladen.

Store dele af højfylden både rundt langs højens kant og i et stort område i højens østside var dog tydeligvis blevet forstyrret i nyere tid. Efter bortgravning af højfylden sås tydeligt hvorfor. Under højen fremkom således stenspor efter en mængde større sten, som er blevet fjernet fra højen allerede før 1887, hvor højen første gang blev registreret under Nationalmuseets sogneberegninger.

Trods den omfattende stensplyndring var det muligt at danne sig et ret præcist indtryk af det oprindelige gravanlægs grundlæggende konstruktion. De bevarede stenspor efter randstenskæden tegnede en perfekt cirkel med en diameter på ca. 20 m, og i højens østside fandtes stensporene efter bærestenene til to separate jættestuekamre med hver sin østvendte gang. Begge kamre var nærmest rektangulære, og i hvert fald nordkammeret havde ydermere et lille bikammer tilknyttet på den vestvendte langside.

Både nord- og sydkammer havde endvidere bevaret gulvlag i form af stenbelagte gulve. Gulvbelæggningerne i de to kamre var dog ganske forskellige, idet gulvet i den nordlige jættestue bestod af tætpakkede nævestore marksten, mens sydkammerets gulv bestod af 2 til 8 cm tykke fliser lavet af store, kløvede marksten.

Det plane flisegulv blev i øvrigt markant brudt i sydkammerets sydvestlige hjørne, hvor en T-formet opdeling af gulvarealet var skabt ved at stille 2 rækker kløvede sten på højkant. Formentlig for at indramme enkelte gravlæggelser på det næsten 10 kvadratmeter store gulvareal.

Jordlagene umiddelbart over de bevarede gulvlag var domineret af hvidbrændt flint og var øjensynligt blevet omrodet under plyndringen af kamrene for store sten.

Endnu rummede laget dog en mængde genstande fra gravlæggelserne i kamrene. De gravlagte personer var der derimod næsten intet bevaret af - kun lidt spredte, smuldrende knoglerester. Gravgaverne til de gravlagte var derimod bedre bevarede. Således fandt man på kammergulvene bl.a. en del flintflækker, fragmenter af andre flintredskaber, et mindre antal keramikskår samt en hel del ravperler.

Sammenlagt blev der fundet 82 ravperler i de to jættestuer, og perlerne varierede betragteligt i både størrelse og udformning fra simple naturstykker med gennemboring til kunstfærdigt slebne stykker af form som miniature stridsøkser.

Fundmaterialet fra Tviehøj vidner om, at jættestuerne her har været benyttet til gentagne gravlæggelser gennem en stor del af bondestenalderen, dvs. fra opførslen af højen omkring 3200 f.Kr. til ca. 2000 f.Kr. Et billede som er helt i overensstemmelse med observationer gjort i andre jættestuer.

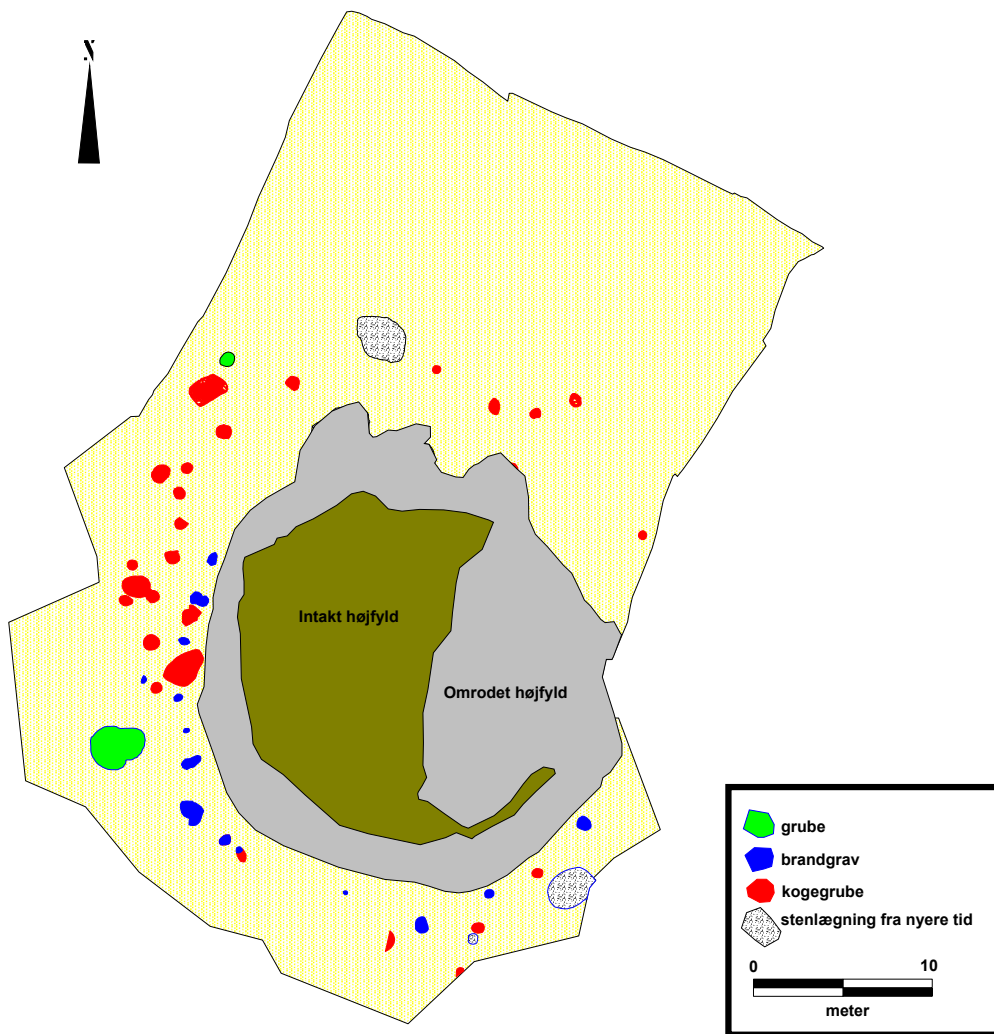
Undergrundsoverfladen under højen var i øvrigt præget af ardspor, og højen er øjensynligt blevet anlagt på en markflade. Et træk som i øvrigt hyppigt kan iagttages under vore gravhøje. I forbindelse med randstenskædens stenspor fandtes mod nordvest 2 dybe stolpehuller



Stenbelagt gulv i det sydlige kammer.

Stridsøkseformet ravperle.





Højen og anlæggene omkring denne.

med et par meters mellemrum. Det synes fristende at knytte disse til anlæggelsesfasen. Endnu er fremgangsmåden ved opføringen af en jættestue og specielt håndteringen af de tonstunge sten et omdiskuteret emne. Måske stolperne her har udgjort dele af en løfteanordning.

Stor aktivitet omkring højen

Ikke kun inde i selve jættestuerne har aktiviteten været stor, men også arealerne rundt om højen har tydeligvis med spredte mellemrum været genstand for mange forskelligartede aktiviteter gennem årtusinder.

Adskillige anlægsspor fandtes i og under et næsten mørkebrunt, næsten kulsort 40 cm tykt kulturlag, der var udbredt hele vejen rundt om højen. Yngst var en række stenlægninger af marksten anlagt ovenpå kulturlagets overflade. Formentlig anlagt i forbindelse med løftearbejdet under stenplyndringen. På højens yderside fandtes spor af gravlæggelser, men her i form af 13 brandgrave nedgravet i kulturlaget

rundt langs højfodens sydlige del. Brandgravene, som kunne dateres til tiden omkring Kr.f., bestod overvejende af brandpletter dvs. simple nedgravninger fyldt med resterne fra ligbålet. I et enkelt tilfælde var ligbålsresterne dog fyldt i en urne.

Størstedelen af disse brandgrave rummede udover de hvidbrændte varmesprængte knogler fra liget også keramikskår og i flere tilfælde desuden mindre jerngenstande. En enkelt af gravene skilte sig dog markant ud fra de øvrige, idet denne indeholdt et velbevaret enægget sværd og en lansespids af jern. Sådanne våbengrave med næsten identisk udstyr er fundet flere steder i det nordjyske og bidrager til en udbredt opfattelse af Nordjylland som et kulturelt ensartet område i ældre jernalder. Hyppigt fremstillet som en politisk enhed. En stamme om man vil.

Endelig fandtes der spredt rundt om hele højen 27 kogegruber og lige syd for hver indgangsåbning resterne af et "offerlag" bestående af knust keramik fra enkelte lerkar hensat her i jættestuekamrenes brugstid.

Et fund med perspektiver

Jættestueudgravninger hører til sjældenhederne. Velbevarede jættestuer er i Danmark fredede, og totaludgravninger af jættestuer foregår således alene i de tilfælde, hvor der er tale om ikke-fredede anlæg, altså almindeligvis høje som har ligget i dyrket mark i mange år.

Selv udgravningerne af overpløjede jættestuer er der langt imellem, og selvsagt er bevaringstilstanden af sådanne overpløjede gravhøje oftest særdeles dårlig. Trods forstyrrelserne forårsaget af stenplyndringen hører Tviehøj med sine fuldt bevarede stenspor, gulvlag og ikke mindst udprægede aktivitetsspor rundt om højen til blandt de bedst bevarede af sin slags, og udgravningsresultaterne herfra vil givetvis på sigt kunne bidrage yderligere til vor forståelse af denne særegne anlægstype og brugen af højene gennem tiderne.